

درس سوم: در امواج سند از: چهارپاره های مشهور اثر: تعلیمی قرن ۱۴ نویسنده: مهدی حمیدی شیرازی

❖ این درس با عنوان «در امواج سند» از آثار زیبای مرحوم حمیدی شیرازی است که در آن ماجرای حمله فحیح مغولان به سرزمینمان را بیان می‌دارد که با فرار محمد خوارزمشاه و استادگن پسرش جلال الدین مصارف می‌گذرد. این شیر مرد ایرانی در مقابل سپاهیان انبوه و بی رحم مغول چنان استادگن می‌کند که در انتها برای حفظ آبرو و شرف ایران مجبور به سپردن زنان و بی‌گناه کودکان معصوم به امواج سند می‌گردد. با هم بخشی از این داستان غم‌انگیز را بخوانیم.

شناسنامه: قالب: وزن: دقایقه: رون مایه:

➤ **به مغرب، سینه مالان قرص خورشید** **پنهان می‌گشت پشت کوهساران**

قلمرو زبانی: سینه مالان: سینه خیز (صفت فاعلی مرکب کوتاه)

قلمرو ادبی: تشخیص: / تناسب:

بازگردانی: قرص خورشید، به آرامی و هم عرض با کوه ها، سینه خیز در پشت کوه ها پنهان می‌شود. (خورشید عظمت و جاه و جلال حکومت خوارزمشاهیان روبه نابودی بود.)

پیام: شرح غروبی غم‌انگیز و اندوه بار

➤ **فرومی ریخت گردی زعفران رنگ** **به روی نیزه‌ها و نیزه داران**

قلمرو زبانی: فرومی ریخت (بن ماضی: فروریخت، بن مضارع: فرو ریز) / «ان» در «نیزه داران»:

قلمرو ادبی: گردی زعفران رنگ: استعاره از پرتو خورشید / تناسب: / گردی زعفران رنگ: تشبیه (گردی / همانند

زعفران) / واژه آرایه: نیزه

بازگردانی: و نور طلایی خود را مانند گردی (پودری) زرد رنگ بر جنگجویان و نیزه‌هایشان می‌پاشید.

پیام: تابش نارنجی خورشید در غروب

➤ **ز هر سو بر سواری غلت می‌خورد** **تن سنگین اسبی تیر خورده**

قلمرو زبانی: سنگین:

قلمرو ادبی: واج آرایه: «ر» و «س»

بازگردانی: از هر سو هیکل سنگین اسبان تیرخورده بود که بر روی سواران می‌افتاد.

پیام: توصیف نبردگاه

سوار زخم دار نیم مرده به زیر باره می نالید از درد

قلمرو زبانی: باره:

قلمرو ادبی: واج آرایبی: «ر»

بازگردانی: سوارکاری که زخمی و در حال مرگ بود در زیر لاشه اسبان از درد می نالید.

پیام: توصیف آوردگاه

نهان می گشت روی روشن روز به زیر دامن شب در سیاهی

قلمرو زبانی: نهان: پنهان

قلمرو ادبی: جنبخشی: / روز: مجاز از خورشید به علاقه لازمی به / دامن شب: جنبخشی / روز، شب: تضاد / واج آرایبی: «ر»

بازگردانی: روز آرام آرام به پایان می رسید و تاریکی شب همه جا را فرا می گرفت.

پیام: توصیف غروب

در آن تاریک شب می گشت پنهان فروغ خرگه خوارزمشاهی

قلمرو زبانی: فروغ: روشنایی / خرگه: / خوارزمشاهیان: دودمانی شاهی پس از فرمانروایی سلجوقیان

قلمرو ادبی: خرگه: مجاز از توان و شکوه خوارزمشاهیان.

بازگردانی: در آن شب سیاه، درخشش خیمه و حکومت خوارزمشاهیان نیز داشت رو به تاریک و خاموش شدن می رفت.

پیام: شکست خوارزمشاهیان

به خوناب شفق در دامن شام به خون آلوده ایران کهن دید

قلمرو زبانی: شفق: سرخی آسمان هنگام غروب خورشید

قلمرو ادبی: خوناب شفق: اضافه تشبیهی / دامن شام: / در خون نشستن کنایه از کشته شدن و نابود شدن

بازگردانی: جلال الدین هنگام غروب به سرخی آسمان نگاه کرد و با خود فکر کرد که چگونه ایران با عظمت در خون فرو خواهد رفت.

پیام: پیش بینی شکست ایران